

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

№ 010 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗИ

2006 жылғы 25 сәуір

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің 2005 жылғы жылдық есебін мақұлдау және қаржы нарығындағы ағымдағы ахуал туралы

1. Ұлттық Банктің жылдық есебін мақұлдау туралы. 2006 жылғы 19 сәуірде ел Президенті Ұлттық Банктің 2005 жылғы жылдық есебін тыңдады. Президент тұтастай алғанда Ұлттық Банктің 2005 жылғы жұмысын оң бағалады және есепті мақұлдады. Есептің қорытындысы бойынша Ұлттық Банкке және Қазақстан Республикасы Қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарын реттеу және қадағалау агенттігіне қаржы секторының жұмысын жақсарту, инфляцияны төмендету жөнінде және т.с. бірқатар тапсырмалар берілді. Қазіргі уақытта Мәжіліс хаттамасы қол қоюға берілді.

2. Ұлттық Банктің айырбас бағамы саясаты туралы. Ағымдағы жылдың басынан бастап шетел валютасына ұсыныстың өсуіне байланысты Ұлттық Банк ішкі валюта нарығында валюта сатып алушы ретінде қатысады. Осындай практика Қазақстан экономикасында ақша ұсынысының өсуіне алып келеді, бұл өз кезегінде инфляциялық процестерге қысым жасайды. Ұлттық Банктің негізгі мақсаты баға тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылатынын ескере отырып, Ұлттық Банк инфляцияны реттеу жөніндегі операциялардың тиімділігін арттыру мақсатында өзгермелі айырбас бағамы режимін одан әрі ұстауға және ішкі валюта нарығында шетел валютасымен операциялар көлемін қысқартуға ниет етіп отыр. Сонымен қатар Ұлттық Банк айырбас бағамының экономиканы тұрақсыздандыруға мүмкіндік жасайтын күрт өзгеруіне жол бермейді.

3. ХВҚ Қазақстандағы миссиясының жұмысы туралы. ХВҚ Келісімінің IV бабына сәйкес жыл сайынғы консультациялар жүргізу үшін 30 наурыздан бастап 11 сәуірге дейінгі кезеңде Қазақстанда ХВҚ миссиясы жұмыс істеді. Миссия қалыптасқан макроэкономикалық ахуалды және экономиканың перспективаларындағы өзгерістерді қарады. Миссияның алдын ала қорытындысында Қазақстандағы экономикалық белсенділіктің жоғары деңгейі, өмір сүру деңгейінің одан әрі өсуі және негізгі әлеуметтік көрсеткіштердің жақсаруы атап өтілді.

ХВҚ миссиясы Қазақстанның негізгі міндетін банктік сектордағы күшейіп отырған тәуекелдер жағдайындағы жоғары экономикалық көрсеткіштердің сақталуынан және инфляцияның айтарлықтай өсуінен көреді. Осы міндетті орындау үшін миссия инфляцияны төмендету және тәуекелдері бәсеңдету үшін ақша-кредит саясатын қатайту қажет деп санайды.

Ақша-кредит саясатын қатайту әлеуметтік қажеттіліктерді және инфрақұрылымдағы қажеттіліктерді қанағаттандырудан, сондай-ақ экономиканы әртараптандырудан туындаған бюджет-салық саясатын жоспарланған ырықтандыруды жүзеге асыруға мүмкіндік жасайды.

Қазақстанның сыртқы сауда талаптарын түбегейлі жақсарту және осындай жағдайларда нақты айырбас бағамын айтарлықтай нығайту болмай қоймайтын жағдайларда миссия теңгені номиналдық нығайтуды шектеу инфляция қарқынын артумен қолайсыз деп санайды. Сонымен қатар бір мезгілде теңгенің номиналдық нығаюы инфляциялық қысымды тежеуге мүмкіндік жасайды.

4. Ақша агрегаттары. 2006 жылғы наурыз айында ақша массасы 2 332,6 млрд. теңгеге дейін 7,2% (жыл басынан бері – 33,6%) ұлғайды. Ақша массасының өсуі банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің (36,4%-ға) және ішкі активтерінің (4,6%-ға) ұлғаюымен қамтамасыз етілді.

Айналыстағы қолма-қол ақша (M0) айында 436,7 млрд. теңгеге дейін 8,0% (жыл басынан бері – 19,7%) ұлғайды. Айналыстағы қолма-қол ақшаның ұлғаюы қарқынының асып кетуі банк жүйесіндегі депозиттердің өсу (7,0%-ға) қарқынымен салыстырғанда наурыз айында депоизттердің ақша массасының құрылымындағы үлесінің 81,4%-дан 81,3%-ға азаюына негіз болды.

Ақша базасының кеңею қарқының асып кетуі (31,1%) ақша массасының өсу қарқынымен (7,2%) салыстырғанда ақша мультипликаторының 2,74-дан 2,24-ға төмендеуіне негіз болды.

5. Банкаралық ақша нарығы. 2006 жылғы наурыз айында банкаралық ақша нарығында банктердің ұлттық валютадағы өтімді құралдарын орналастыру жөніндегі белсенділігінің едәуір артқаны байқалды. 2006 жылғы ақпан айымен салыстырғанда теңгедегі банкаралық орналастырылған депозиттердің көлемі 1378,7 млрд. теңгеге дейін 3 есеге жуық ұлғайды. Бұл ретте операциялардың негізгі көлемі екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банкте депозиттер орналастыру бойынша операцияларға келді. Теңгедегі банкаралық депозиттерді орналастыру бойынша сыйақының орташа алынған ставкасы ақпан айымен салыстырғанда 3,60%-дан 3,55%-ға дейін төмендеді.

Ағымдағы жылдың наурыз айында банкаралық валюталық қарыз алу нарығында 15,1 млрд. АҚШ долларына доллардағы депозит орналастырылды, бұл өткен жылдың ақпан айындағы операциялар көлемінен 13,3% аз. Орналастырылған доллардағы депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы ақпан айы ішінде 4,62%-дан 4,38%-ға дейін көтерілді

6. Депозит нарығы. 2006 жылғы наурыз айында депозиттік нарық бойынша көрсеткіштердің динамикасы мынадай өзгерістермен сипатталды. Резиденттердің банк жүйесіндегі депозиттерінің жалпы көлемі 2006 жылғы ақпан айымен салыстырғанда 1895,9 млрд. теңгеге дейін 7,0%. Жеке тұлғалардың депозиттері 629,8 млрд. теңгеге дейін 3,2% ұлғайған кезде, заңды тұлғалардың депозиттері 1266,2 млрд. теңгеге дейін 9,0% ұлғайды.

Ұлттық валютадағы депозиттер бір айда 1178,7 млрд. теңгеге дейін 8,3%, шетел валютасындағы депозиттер 717,2 млрд. теңгеге дейін 5,0% ұлғайды. Нәтижесінде теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 61,4%-дан 62,2%-ға дейін ұлғайды.

Тұрғындардың (резидент еместердің қоса алғанда) банктердегі салымы бір айда 638,4 млрд. теңгеге дейін 3,2% ұлғайды. Тұрғындар салымдарының құрылымындағы теңгедегі депозиттер бір айда 369,4 млрд. теңгеге дейін 8,2% өсті, ал шетел валютасындағы депозиттер 269,1 млрд. теңгеге дейін 3,0% қысқарды. Нәтижесінде теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 55,2%-дан 57,9%-ға дейін өсті.

2006 жылғы наурыз айында банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 4,0% (2006 жылғы ақпан айында – 3,6%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 9,1% (8,9%) құрады.

7. Кредит нарығы. Банктердің экономикаға кредиттері бойынша негізгі борыштың жалпы көлемі 2006 жылғы ақпан айымен салыстырғанда 2006 жылғы наурыз айында 2,5% ұлғайып, 2733,2 млрд. теңгені құрады.

Ұлттық валютадағы кредиттер бір айда 1371,0 млрд. теңгеге едйін 3,2%, ал шетел валютасындағы кредиттер 1362,2 млрд. теңгеге дейін 1,9% ұлғайды. Нәтижесінде теңгедегі

кредиттердің үлес салмағы 2006 жылғы ақпан айымен салыстырғанда 49,9%-дан 50,2%-ға дейін өсті.

Ұзақ мерзімді кредиттер 1921,7 млрд. теңгеге дейін 4,5% өсті, ал қысқа мерзімді кредиттер 811,5 млрд. теңгеге дейін 1,9% төмендеді. Нәтижесінде ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы 69,0%-дан 70,3%-ға өсті.

Заңды тұлғаларға кредиттер наурыз айында 1980,0 млрд. теңгеге дейін 0,8%, ал жеке тұлғаларға кредиттер 753,2 млрд. теңгеге дейін 7,4% ұлғайды. Бұл ретте банктердің тұрғындарды ипотекалық кредиттеу көлемі 244,5 млрд. теңгеге дейін 28,0% ұлғайды. Нәтижесінде жеке тұлғаларға кредиттердің үлес салмағы 26,3%-дан 27,6%-ға дейін өсті.

2006 жылғы ақпан айымен салыстырғанда 2006 жылғы наурыз айында жеке тұлғаларға ұлттық валютадағы кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 19,1%-дан 19,3%-ға, ал заңды тұлғаларға кредиттер бойынша – 13,0%-дан 13,5%-ға өсті.

8. Ұлттық Банк тарапынан сыйақы ставкаларын бақылау туралы жарияланымдарға қатысты. Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ақша-кредит саясатының 2006-2008 жылдарға арналған негізгі бағыттары жарияланғаннан кейін бұқаралық ақпарат құралдарында Ұлттық Банк тарапынан сыйақы ставкаларын бақылауға қатысты бірнеше жарияланымдар мен түсіндірмелер жарық көрді. Сондықтан Ұлттық Банк мынадай түсініктеме жариялауды қажет деп есептейді.

Атап айтқанда, «Ставкалар дәлізін (төменгі ставка – депозиттерді тарту бойынша ставка, жоғарғы ставка – заемдар беру бойынша ставка) белгілеу арқылы сыйақының нарықтық ставкаларына Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ықпалын арттыру жөніндегі жұмыс жалғасатын болады» деген тіркес дұрыс түсіндірілмей отыр.

Бұл абзацта әңгіме банктердің экономикаға беретін кредиттерінің және жеке тұлғалардан тартылатын депозиттердің ставкалары туралы емес, Ұлттық Банктің екінші деңгейдегі банктерден тартатын депозиттері және екінші деңгейдегі банктерге беретін заемдары бойынша сыйақы ставкалары туралы болып отыр.

Осылайша алғанда, орталық банк берген дәліз шын мәнінде банкаралық ақша ставкасын реттейді және монетарлық құралдардың бірі болып табылады. Ставкалар дәлізін белгілеу рәсімі орталық банктер үшін жалпы қабылданған болып табылады және ол жеке тұлғалар және банктік емес заңды тұлғалар болып табылатын депозиторлар мен кредиторлардың мүддесі тікелей қозғамайды. Ол тек Ұлттық Банк пен екінші деңгейдегі банктердің өзара қарым қатынасына қатысты болады. Сонымен бірге, Ұлттық Банкпен кредиттер мен депозиттер бойынша барлық операцияларды екінші деңгейдегі банктер ішкі саясатқа сүйене отырып жүзеге асырады.